

Тема: « Місто Рим та життя його мешканців »

Учитель історії І категорії

Родинської ЗОШ І – ІІІ ступенів №35

м. Красноармійська Донецької обл.

Гордієнко Світлана Миколаївна

Мета: сформувати уявлення про місто Рим та його мешканців, їхнє життя і побут, традиції та систему освіти й виховання; розвивати вміння добувати історичну інформацію з різних джерел працюючи в групах, формувати просторову, мовленнєву, логічну, аксіологічну компетентності, естетичні уподобання учнів.

Обладнання: підручник: Шалагінова О., Шалагінов Б. Історія стародавнього світу. (К., 2006), історичний атлас, роздавальний матеріал, інформативні тексти, мультимедійна презентація.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Хід уроку

I. Організаційний момент. II. Актуалізація опорних знань.

Історична розминка «**Доповнити речення**» 1. «Вічне місто» було засноване в ... (753 р. до н.е)

2. За легендою засновником Риму вважається ... (Ромул).

3. Реформу календаря в Римі здійснив ... (Гай Юлій Цезар)

4. Храми богів здіймалися на одному з 7-ми пагорбів, а саме на ... (Капітолій), а палаци знаті будувались на ... (Палатинському пагорбі).

5. Місце, що знаходилося між пагорбами називалося ... (Форум) або ... (базарна площа).

6. Нащадки перших поселенців називалися ... (патриціями), а приїжджих людей називали ... (плебеями).

7. Будівництво Колізею було розпочато за часи імператора ... (Веспасіана).

8. На честь імператора Траяна в Римі було споруджено ... (колонну Траяна).

III. Мотивація навчальної діяльності.

На початку II ст. до н.е. Рим з невеличкого поселення землеробів перетворився на одне з найбільших міст стародавнього світу, що налічувало вже близько мільйона жителів. А ви хотіли б побувати в Римі того часу? Вам би хотілося дізнатися, чим займалися римляни? Де і в яких умовах жили? Де і як саме відпочивали? Як виховували своїх дітей? Сьогодні на уроці ми будемо подорожувати у часі та просторі, а допоможуть нам в цьому ваші підручники, додаткова література та історичні документи, комп'ютер і звичайно карта самого Риму.

Записуємо в зошитах тему сьогоднішнього уроку (Слайд 1).

IV. Очікувані результати. (Слайд №2)

Після цього уроку учні зможуть:

- описувати визначні пам'ятки архітектури Риму;
- порівнювати повсякденне життя патриціїв та плебсу, розваги греків і римлян; -
- висловлювати власнеставлення до звичаїв, традицій, виховання дітей.

V. План уроку.(Слайд №3)

1. Життя столиці.
2. Побут римських громадян, їхні звичаї та традиції.
3. Римська сім'я та виховання дітей.

VI. Вивчення нового матеріалу.

Життя столиці.

У ч и т е л ь. Рим був столицею величезної імперії, і розбудовувався руками багатьох тисяч рабів. Його називали вічним, золотим. Римляни були талановитими будівничими. Вони збудували навколо міста кріпосну стіну з величезною кількістю брам. Місто прикрашали імператорські палаци (особливо величним був палац Нерона в 80 га) на Палатинському пагорбі, статуї богів та імператорів, храми Юпітера і Юнони на Капітолії, портики, численні фонтани, громадські будівлі – базиліки на форумі, в яких відбувалися судові засідання. Тріумфальні арки і колони нагадували про перемоги володарів Риму. Величезний комплекс архітектурних споруд на Капітолії, Палатині та Форумі вражав розмірами і красою.

Робота в малих групах. (Учні поділяються на групи екскурсоводів і отримують завдання на картках). (12-13 хв.)

Завдання.

За допомогою карти атласу та підручника (с. 242-243) підготувати коротку розповідь (на 2-3 хв.) від імені екскурсовода про одну з пам'яток Риму.

1 група: Пантеон – «Храм усіх богів».

2 група: Колізей – найбільший амфітеатр Риму.

3 група: Тріумфальні арки.

4 група: Римські акведуки.

Віртуальна екскурсія, яку проводять екскурсоводи, супроводжується мультимедійною презентацією (Слайд №4 – карта-схема Риму, слайди №5-8)

Побут римських громадян, їхні звичаї та традиції. Сім'я та виховання дітей.

У ч и т е л ь: Щоб управляти цілою державою і підкореними країнами, збирати податки, переправляти війська, потрібні були добротні дороги. І їх римляни навчилися робити. Через річки та урвища зводили мости. Через кожні 1,5 км на дорогах ставили стовпи або камені. На них відмічали відстань між містами. Центром відліку відстаней був Рим. Звідси і походить вислів «Всі дороги ведуть до Рима». Щоб розв'язати транспортну проблему перенаселеного міста, Юлій Цезар заборонив громадянам користуватися власними візками. Заможних громадян носили на ношах або вони пересувалися на громадському «таксі», яке мало спеціальний лічильник для оплати. (Слайд №9) Через Тібр на острів Ескулапа, де було святилище бога медицини, побудовано міст Фабриція. (Слайд №10) За Августа зароджується пошта (молоді сильні раби переносили листи від станції до станції).

Робота з документами.

Групи отримують тексти, опрацьовують їх, відповідають на питання. (15-16 хв.)

- 1 група. «Побут римських багатіїв».***
- 2 група. «Побут простих римлян».***
- 3 група. «Звичаї та традиції римських громадян».***
- 4 група. «Римська сім'я та виховання дітей».***

Текст 1. Побут багатих римських громадян.

Уявіть, що вас запросили до *вілли* (будинку заможних городян) бути гостем на бенкеті знатного римлянина. Можна взяти із собою свою «тінь» - так римляни називали друга чи супутника гостя. За дверима будинку раби візьмуть ручну поклажу, тут же гості мають залишити взуття. Тепер, через невеличкий затишний двір гості ідуть до *атріуму* (зали-вітальні) з мармуровою підлогою, посередині якої під прямокутним отвором у стелі є басейн із прозорою водою. Перед бенкетом раби допомагають гостям перевдягнутись у святкове вбрання і супроводжують до їдальні. Бенкетні столи, зіставлені літерою «П», накриті численними вишуканими стравами. За столами гості не сидять, а напівлежать на особливих *ложках*. Разом з елліністичною культурою римляни запозичили побутові звичаї

витонченого Сходу: на бенкетах стали пропонувати дорогі страви, що коштували як бойовий кінь. За рідкісну заморську рибину господар мав сплатити гроші, на які можна придбати неабиякий сільський маєток. Протягом усього вечора грали музики, майстерні танцівниці розважали гостей. На сніданок римляни частіше за все вживали хліб або пшеничні бісквіти з медом, інжиром і маслинами. Сніданок запивали вином або водою. Другий сніданок складався з хліба та їжі, що залишилася від вчорашнього обіду. Обід складався з трьох блюд. Спочатку подавалися блюда, що викликають апетит: салат, редиска, устриці, сардини, яйця. Головна зміна блюд складалася з семи страв, у тому числі риби, м'яса, домашньої птиці. Замість того, щоб прибирати зі столу, раби зазвичай виносили повністю весь стіл, а натомість приносили новий, на якому гостям пропонувалися фрукти, горіхи, медове печиво. Страви запивали великою кількістю вина.

. Які побутові звичаї супроводжували життя багатих римлян?

Текст 2. *Побут римської бідноти.*

Квартали бідноти забудовували багатопверховими спорудами. Багатопверхові будинки для простих людей – *інсули*. Кімнати в таких будинках були без елементарних зручностей, вони здавалися в оренду римським бідарям, умови життя яких у Римі були жалюгідними. Вулички були тісні та вузькі. З вікон просто на вулицю виливали помії та викидали сміття. Їжу готували на жаровні. У будинках часто траплялися пожежі від перекинутого світильника. Іноді вигорали цілі квартали. Однак іншого притулку міський плебс не мав, тож біднота з усієї Італії скупчувалася в столиці. Удень і вночі на вулицях Рима стояв гамір, стукотіли бруківкою колеса возів і підкови коней.

. Які побутові проблеми супроводжували життя бідноти?

Текст 3. *Звичаї та традиції римлян.*

Імператори наказували складати списки незаможних громадян і роздавати їм безкоштовно хліб. Безкоштовними для бідноти були й розваги. «*Хліба і видовищ!*» — основна вимога цих людей. Чим вони займалися? Улюбленими розвагами римлян були бої гладіаторів і перегони на колісницях. Десятки тисяч римлян збиралися до *амфітеатру*, щоб побачити, як на арені гладіатори, звезені з різних провінцій, вбивали один одного чи боролися з хижими звірами – левами, ведмедами, биками. Інколи гладіаторські бої тривали по

півроку. Долю переможеного гладіатора вирішували самі глядачі. Великий палець, що показував униз, означав смерть, піднятий угору – життя. Вигравши багато боїв, раб-гладіатор міг дістати волю. Кінні змагання відбувалися на *арені*(від лат. «пісок») великого *цирку* (від лат. «циркус» - «круг»)довжиною 500 м, на 300 тис. чол. Щодня римляни відвідували *терми* — *лазні*. Вхідна плата в них була невелика. Там містилися спеціальні дворики для боротьби та гімнастичних вправ, бібліотеки й читальні зали, сади — місця спілкування та обміну останніми міськими новинами. Найбільшими були терми Каракали. В Римі 1 ст. до н. е. їх налічувалося 170. Вони вміщували до 18 тис чоловік одночасно – багатих і бідних вільних громадян.

. Чому римляни багато часу проводили в термах, але, на відміну від греків, їх уподобання та розваги були переважно грубими?

Текст 4. *Римська сім'я та виховання дітей.*

Право створювати родину було одним із основних прав римського громадянина. Шлюби інших верств населення вважалися незаконними. Якщо батько був громадянином, а мати латинянкою, то дитина мала право на римське громадянство. На чолі родини стояв батько. Він мав величезну владу. Закон йому дозволяв убивати дітей до трьох років, а якщо вони мали фізичні вади чи слабке здоров'я, то й старших. Жінку в римській родині поважали як господиню дому і називали *матроною*. Чоловік не міг скривдити її з власної волі.

Народження дитини супроводжувалося багатьма обрядами. Батько брав дитину на руки, визнаючи таким чином її своєю. Якщо ж батько не визнавав дитину, тоді її залишали на вулиці і вона могла померти або стати рабом. На 8-й день від народження маленькому римлянину давали ім'я роду, до нього додавалося особисте ім'я. Крім того, існували ще й прізвиська. До 7 років дітей виховували вдома, потім віддавали до початкової школи. Там їх навчали історії, геометрії, літератури та музики. З 14 років хлопчики вже вивчали філософію та красномовства. Після 18 років для більшості молодих людей освіта закінчувалася. Діти багатіїв продовжували навчання в Елладі й Александрії в тамтешніх філософів. Дівчатка ж просто готувалися до заміжжя. Хоча, в Римі і були школи, де дівчатка вчилися разом з хлопчиками. Вважалося почесним, якщо про дівчинку говорили, що вона освічена дівиця. Зате вчилися римські хлопчики і дівчатка цілий день, від зорі до вечора, роблячи перерву лише для обіду. Багаті римляни мали особливого раба — *педагога*, який супроводжував дітей до школи. *Літератор* - вчив писати та читати. *Калькулятор* – вчив арифметиці. *Кифарист* – вчитель музики. Одним з найважливіших предметів була грецька мова, оскільки культура греків суттєво вплинула на всі сторони життя Стародавнього Риму. *Канікулярії* - “дні собачок”, самі спекотливі дні в році, коли

сходив Сіріус, найяскравіша зірка в сузір'ї Великого Пса (CanisMajor) і наставали канікулярні дні, коли в школах Риму не було занять.

. Яким було виховання дітей в сім'ї? Ваше ставлення до системи виховання хлопчиків та дівчат.

VII. Узагальнення та систематизація знань.

Бліц – опитування.

1. Де багато часу проводили багаті та прості вільні громадяни Риму? (у термах) *Слайд №11*

2. Скільки таких місць налічувалося в Римі? (170)

3. Як називалися споруди з круглою ареною, де збиралися тисячі римлян заради розваг? (амфітеатр і цирк) *(Слайд №12)*

4. Для чого використовували ложа? (для бесіди та прийому їжі) *Слайд №14*

5. Хто очолював родину? (патер – батько) *(Слайд №15)*

6. Як називали жінку - господиню в римській родині? (мотроною) *(Слайд №15)*

7. Кого в Римі називали педагогом, літератором і калькулятором? (раб, вчитель письма, вчитель арифметики)

Заповнення таблиці. *(Слайд №16)*

Побут римських багатіїв	Побут римської бідноти

Розкішна вілла, багатоповерхові інсули, часті пожежі, бенкети, вимагали «Хліба і видовищ!», атріум з басейном, жаровні для приготування їжі, блюда з семи страв.

VIII. Підведення підсумків уроку.

Таким чином, мешканці Риму перетворили своє місто на величне і квітуче, в якому багатії мали багато вільного часу, щоб займатися як державними справами, так і приємно проводити час, займатися вихованням дітей. Прості римляни через велику кількість рабів майже не працювали, а вимагали «Хліба і видовищ!» Чи розглянули ми всі питання уроку? Чи всі однаково активно працювали в групі?

IX. Рефлексія.

Продовжіть речення методом «Уявний мікрофон»

«Мені було цікаво...»; «Я вчився (вчилася) ...»; «Я для себе зрозумів(ла) ...».

X. Домашнє завдання. (1 хв)

1. Опрацювати §-47 підручника, відповідати на запитання.

2. Написати невеликий твір «Я – мешканець Риму» Уявити себе представником однієї з груп населення і описати один день життя в Римі.